

POLAŽIŠTA INTEGRIRANOG KURIKULUMA U FUNKCIJI SOCIJALNOG RAZVOJA I OTPORNOSTI UČENIKA U POSEBNIM UVJETIMA ODGOJA I OBRAZOVANJA

dr. sc. Petar Smontara

vanjski suradnik Odsjeka za pedagogiju
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

KJŠ „Odgoj za smisao i vrijednosti u kurikulumu“

U Zagrebu 14. - 15. listopada 2022.

SADRŽAJ

1. Kurikulum – pojmovna određenja i sadržaj
2. Školski kurikulum, razvoj socijalnih vještina i otpornosti učenika
3. Integrirani kurikulum – nova kultura učenja
4. Pedagoške vrijednosti i potencijali obrnute inkvizije
5. Zaključna razmatranja

Navedeni sadržaji trebali bi vas potaknuti na refleksiju o tome ...

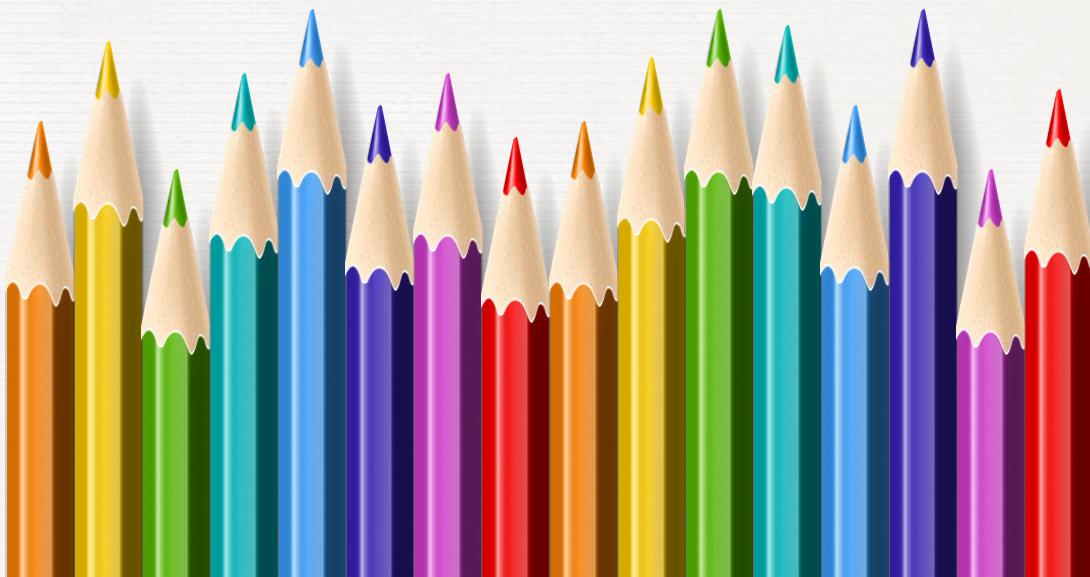
1. što školu čini školom?

2. kojim pedagoškim kompetencijama razvijam vrijednosti i potencijale svojih učenika?

1. KURIKULUM

- POJMOVNA ODREĐENJA I SADRŽAJ

Kurikulum – pojmovna određenja i sadržaj

(prema Bognar, 2007; Marsh, 1994; Previšić i sur., 2007)

lat. curriculum = učni nacrt u kontekstu odgoja i obrazovanja

u pedagoškoj praksi se kao pojam koristi se od 60.-ih godina XX. stoljeća

ne postoji jedinstvena i(li) usuglašena definicija kurikuluma

pripada području pedagogije,
grani Didaktika (5.07.02)

Kurikulum kao nacionalni dokument definira društvene aspekte odgoja i obrazovanja unutar školskog sustava.

Njegove su sastavnice:

odgojni i
obrazovni
ciljevi

zadaci

nastavni plan

predmetni
(izvedbeni)
kurikulumi

metodičke i
multimedijске
preporuke

vrednovanje

Tylerov model planiranja

(prema Marsh, 1994; Woolfolk, 2016)

- Tyler koncepciju kurikuluma svodi na četiri osnovna pitanja:

Koje ishode želimo postići?

Kojim modelima / metodama učenja možemo ostvariti željene ishode?

Kako istaknutim učenjem unaprijediti nastavni proces?

Kojim oblicima vrednovanja možemo utvrditi djelotvornost učenja i iskustva učenika?

Iako navedena pitanja imaju široku primjenu, ne daju izričite smjernice, zanemaruju učenje koje nije planirano i naglašavaju nužnost vrednovanja.

Teorije odgoja i škole

(prema Jurić, 1999; Vrcelj, 2018)

Egzistencijalistička teorija škole ciljeve obrazovanja temelji na ideji da su učenik i njegove mogućnosti polazišna točka u konstrukciji nastavnog procesa.

Njemački pedagog **Otto Bollnow** navodi da proces odgoja i obrazovanja vodi prema autonomiji i samorazumijevanju.

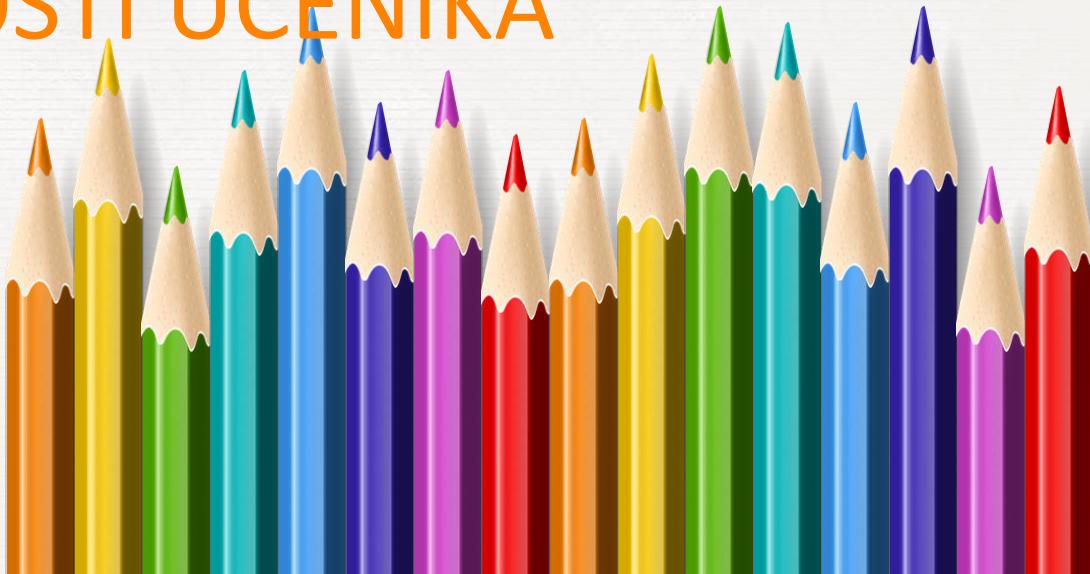

Američki pedagog **George Kneller** ističe da učenik treba biti u središtu odgojno-obrazovnog procesa.

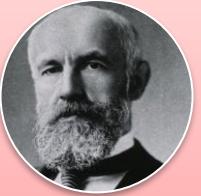

Maxine Greene, razvijajući Sartreovu ideju, odbacuje standardizaciju obrazovanja i nametanje autoriteta nastavnika koje zasjenjuju identitet učenika koji svoj intrasubjektivni svijet, slobodu i vrijednosti ne može ostvariti bez socijalne dimenzije.

2. ŠKOLSKI KURIKULUM, RAZVOJ SOCIJALNIH VJEŠTINA I OTPORNOSTI UČENIKA

Školski kurikulum u funkciji razvoja socijalnih vještina učenika

„Prirodni proces učenja i iskustva je znanstveno relevantna osnova za određivanje sadržaja učenja“

(Stanley Hall)

a „posredujući znanje zaboravljamo na poučavanje koje se događa u odnosu sa zrelom osobom koja pokazuje za nas istinsku brigu i razumijevanje“

(Erich Fromm).

Za razvoj socijalnih vještina planiranih školskim kurikulumom (ZOO, čl. 28.) od neizmjernog su značenja izvannastavne i izvanškolske aktivnosti koje pružaju djeci mogućnost izbora, omogućujući im da se bave ili čine onime što vole.

Socijalne vještine su „naučeni oblici ponašanja koje uključuju aktivno slušanje, davanje i slijedeće uputa, postavljanje pitanja, traženje dozvole i pomoći, prepoznavanje i izražavanje vlastitih osjećaja, zauzimanje za prijatelje, samokontrolu ...“

(Ajduković i Pećnik, 1994, 72).

Socijalne vještine obuhvaćaju specifična ponašanja pojedinca, a **socijalne kompetencije** (koje su nužne za primjerenu i sukladnu personalizaciju i socijalizaciju) način na koji se pojedinac njima koristi u socijalnom okruženju.

U radu s djecom s teškoćama u razvoju **osobiti izazov predstavljaju negativne emocije**, poglavito ljutnja i bijes koje su nerijetko popraćene verbalnom, a katkada i fizičkom agresijom, osobito kod emocionalno nezrele, djece koja boluju od epilepsije ili pate zbog razvojnih hendikepa

(Nikolić, 1990, 43).

Socijalne vještine i kompetencije u neraskidivom su odnosu s vrijednostima:

Međuvisnost školskog kurikuluma i GIK-a KV-a na primjeru koreacijsko-integracijskog metodičkog sustava

Učitelj-ica/nastavni-ca se u socijalno osjetljivoj nastavi ne bavi prvenstveno nastavnim sadržajem kojega tumači frontalnim oblikom rada, nego ostavlja dovoljno prostora za emocije, interpersonalnu komunikaciju i probleme učenika, uvažava sve oblike različitosti i sustavno razvija partnerske odnose obitelji, škole i (lokalne) zajednice.

Kurikulum KV-a (koji doprinosi promicanju temeljnih vrijednosti NK-a) kod učenika s teškoćama u razvoju treba uskladiti s njihovim stvarnim mogućnostima i potrebama (na temelju Orijentacijske liste teškoća koja je sastavni dio Pravilnika o OŠ i SŠ odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju, NN 24/2015 i Okvira za poticanje i prilagodbu iskustva učenja i vrednovanja postignuća djece i učenika s teškoćama – MZO, 2017).

Obrada nastavne jedinice na primjeru korelacijsko-integracijskog metodičkog sustava

Tema

(i/ili problem učenika)

Unutarnja praznina,
socijalna distanca i(li)
vrijednosni konflikti

Logoterapijska perspektiva biblijskog teksta o Susretu na zdencu – Isus i Samarijanka (Iv 4, 4-27)

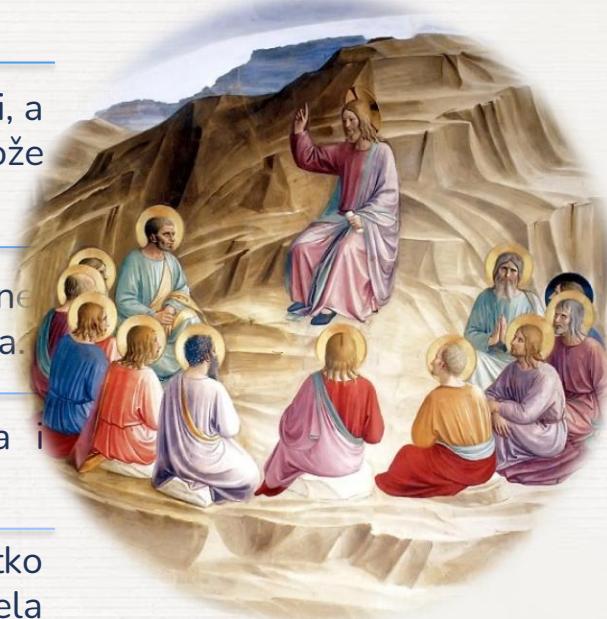
Samarijanka može biti utjelovljenje bilo kojeg čovjeka modernog doba koji osjeća unutarnju prazninu, pati zbog krize vrijednosti i(lj) duhovne tupoće.

Egzistencijalni vakuum je, prema Franklu, posljedica sljepoće za vrijednosti, a odnos između pripadnika različitih, osobito suprotstavljenih kultura može rezultirati vrijednosnim konfliktima.

Mogli bismo reći da Isus suočava Samarijanku s problemom životne rutine, kolektivnog identiteta, nedostatka perspektive i u konačnici životnog smisla.

Nakon uvida u dotadašnji život i obraćenja, prestaje biti sumnjičava i ponašati se obrambeno.

Prije susreta s Isusom očekivala je onoga koga je obećao Mojsije (nekoga tko bi u stvarnome životu trebao uvesti red ili riješiti problem), a potom preuzeila odgovornost za daljnji život u kojem (raz)otkriva smisao te postaje otvorena za nove ciljeve, odnose i perspektivu (prema Leslie, 1965, 47-54; Lukas, 2022).

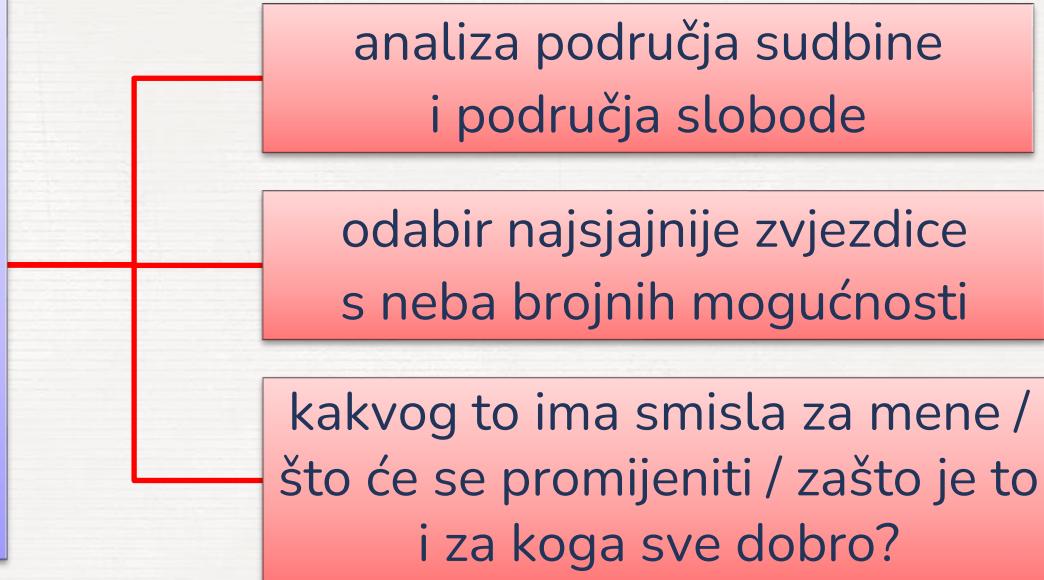

Beato Angelico
„Govor na Gori“

Logoterapijska perspektiva biblijskog teksta o Susretu na zdencu – Isus i Samarijanka (Iv 4, 4-27)

Aktualizacija
(u korelaciji s
kurikulumom
međupredmetnih tema
*Osobni i socijalni razvoj
te Zdravlje*)

Rezultati istraživanja o sukonstrukciji kurikuluma socijalnih vještina (prema Buljubašić-Kuzmanović i Blažević, 2015)

Istraživanje o povezanosti školskog kurikuluma i socijalnih vještina učenika (Buljubašić-Kuzmanović i Blažević, 2015) provedeno je stratificiranim uzorku učenika III. i IV. razreda osnovne škole, njihovih učitelja i roditelja.

Povezanost školskog kurikuluma i socijalnih vještina

učenika nižih razreda osnovnih škola (N=841)

UČENICI	NASTAVNICI	RODITELJI
Visoko procjenjuju razvijenost socijalnih vještina, a najvišim vrijednostima procjenjuju sreću koju osjete nakon savjetovanja prijatelja/ice i(lj) mirnog rješavanja sukoba. Najnižim vrijednostima procjenjuju gubitak samokontrole tijekom ekspresije negativnih emocija i odbijanje traženja podrške.	Nastavne strategije koje potiču razvoj socijalnih vještina objašnjavaju 24 posto varijance. Rezultati ukazuju da su nastavne strategije koje potiču razvoj socijalnih vještina učenika , prema značajnosti: različiti oblici rada, problemska nastava, učenje kroz igru te slobodno izražavanje misli i osjećaja učenika.	Faktorskom analizom utvrđena je jednodimenzionalna skala koja se odnosi na skrb roditelja za zdravo odrastanje djece , a objašnjava 28 posto varijance. Roditelji uglavnom visoko procjenjuju svoju emocionalnu i socijalnu pismenost, a najvišim vrijednostima smatraju iskrenost i zajedničke razgovore .

Rezultati istraživanja o sukonstrukciji kurikuluma socijalnih vještina (prema Buljubašić-Kuzmanović i Blažević, 2015)

Povezanost varijabli istraživanja je visoka, što ukazuje na činjenicu da školski kurikulum u funkciji razvoja socijalnih vještina učenika ovisi o mreži odnosa koju grade učenici, učitelji i roditelji.

Dakle, učenici koji su prihvaćeni od strane vršnjaka, čiji učitelji primjenjuju nastavne strategije koje potiču razvoj socijalnih vještina

te čiji roditelji pokazuju više rezultate na Upitniku emocionalne i socijalne pismenosti, imaju razvijenije socijalne vještine u odnosu na druge učenike.

Nastavnici najvišim vrijednostima procjenjuju poticanje međusobnog poštovanja i izražavanje mišljenja učenika, a organizaciju različitih događanja za učenike procjenjuju kao najnižu vrijednost.

Je li to u skladu s vašim načinom rada, iskustvima i ako mislite da treba, što biste mijenjali?

3. INTEGRIRANI KURIKULUM – NOVA KULTURA UČENJA

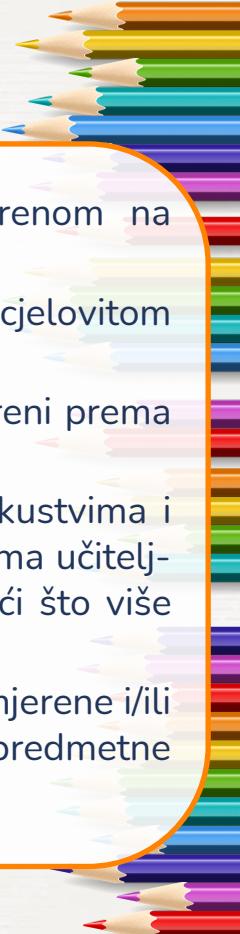

Integrirani kurikulum

(prema Buljubašić-Kuzmanović, 2014)

Integrirani (interdisciplinarni) kurikulum i integrativna didaktika teže povezivanju različitih predmeta i sadržaja (međupredmetna i unutarpredmetna korelacija).

- Potiču (kreativno) rješavanje problema nastavom usmjerenom na djelovanje.
- Osim toga, rezultati istraživanja ukazuju da pridonose cijelovitom razvoju učenika i jačaju otpornost djece u riziku.
- U funkciji su razvoja pedagoških kompetencija jer su usmjereni prema procesu i djelovanju, a ne samo prema rezultatima učenja
- Integrativna nastava je motivirajuća, povezana s dječjim iskustvima i usmjerena prema metodički oblikovanim aktivnostima u kojima učiteljica / odnosno nastavnik-ica zajednički sustvaraju, aktivirajući što više osjetila.
- Na taj način odabiru i obrađuju teme koje su im razvojno primjerene i/ili za njih pokazuju specifični interes, odbacujući tradicionalne predmetne barijere.

Primjer dobre prakse:

Više na mrežnoj stranici Centra (<https://centar-lug.hr/>)

4. PEDAGOŠKE VRIJEDNOSTI I POTENCIJALI OBRNUTE INKLUZIJE

Potencijali obrnute inkluzije

(prema Romstein i Sekulić-Majurec, 2015)

Inkluzija učenika s neurorazvojnim teškoćama i poremećajima u ponašanju pruža više prilike za razvoj socijalnih vještina.

Kada se govori o redovitom i posebnom sustavu odgoja i obrazovanja te njihovoј važnosti za kvalitetu života učenika s teškoćama u razvoju, treba istaknuti tri problema:

- isključivost
- komplementarnost ili
- paralelizam redovitog i posebnog sustava odgoja i obrazovanja.

Potencijali obrnute inkruzije

(prema Romstein i Sekulić-Majurec, 2015)

Obrnuta inkruzija čini se prikladnim rješenjem problema njezine implementacije. Za nju je potrebno od 25 do 40 posto učenika primjerenih razvojnih obilježja od njihovog ukupnog broja, a njezina najveća dobrobit su stjecanje prijateljstva i širenje socijalne mreže.

Iako neki znanstvenici, kreatori obrazovnih politika i praktičari sumnjaju u resurse redovitih škola u strahu da zbog redukcionističkog pristupa u njezinom razumijevanju i implementaciji neće uspjeti odgovoriti na potrebe učenika s teškoćama u razvoju, **iskustva i rezultati obrnute inkruzije ih opovrgavaju**.

Kotačići diferencirane nastave

- ❖ Svi učenici imaju potrebu za smisлом, doprinosom, izazovom i priznanjem.
- ❖ Učitelj-ica/nastavnik-ca treba prikladno odgovoriti na njihove potrebe i poučavati ih na način da svi budu aktivno uključeni u odgojno-obrazovni proces.

Primjeri djelovanja svakog elementa diferenciranih kotačića

Učenik traži...	Promišljanje učenika	Učitelj / nastavnik odgovara...	Nastava – plan i sredstvo
Smisao	Uočavam vrijednosti onoga što činim.	Učenje je proces koji ne završava jednim zadatkom.	Ishodi su zahtjevni, ali moguće ih je ostvariti.
Izazov	Ova aktivnost od mene traži veliki angažman.	Kako približiti problem olakšati učenicima učenje?	i Modeliranje i strategije za prepoznavanje uspjeha.
Doprinos	Sposoban sam to učiniti.	Današnji zadatak je izazovan. Ti to možeš.	Učitelj / nastavnik i učenici znaju zašto to čine.
Priznanje	Učitelj će sigurno prepoznati moj trud	Vjerujem u tebe.	Ovo što radimo ključno je za navedeno područje.
Moć	Ovo će mi pomoći u dalnjem uspjehu.	Pomoći će ti da uspiješ.	Današnje aktivnosti su zahtjevne, ali ostvarive.

Knjiga autorice Tomlinson o diferenciranom poučavanju dostupna je na engleskom jeziku u pdf-u na poveznici

[https://www.mccracken.kyschools.us/Downloads/Carol
AnnTomlinson%20Differentiated Classroom.pdf](https://www.mccracken.kyschools.us/Downloads/CarolAnnTomlinson%20Differentiated_Classroom.pdf)

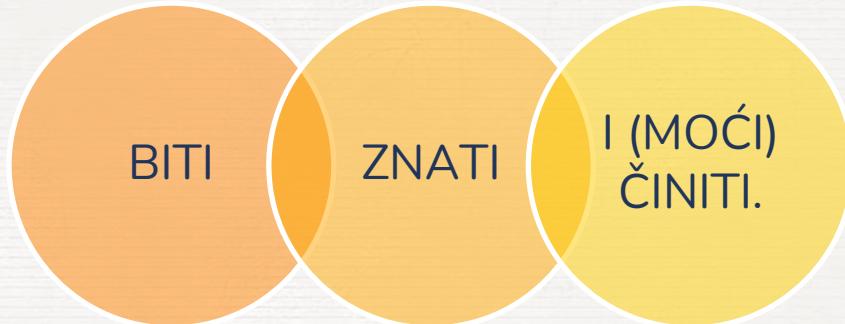
5. ZAKLJUČAK

...

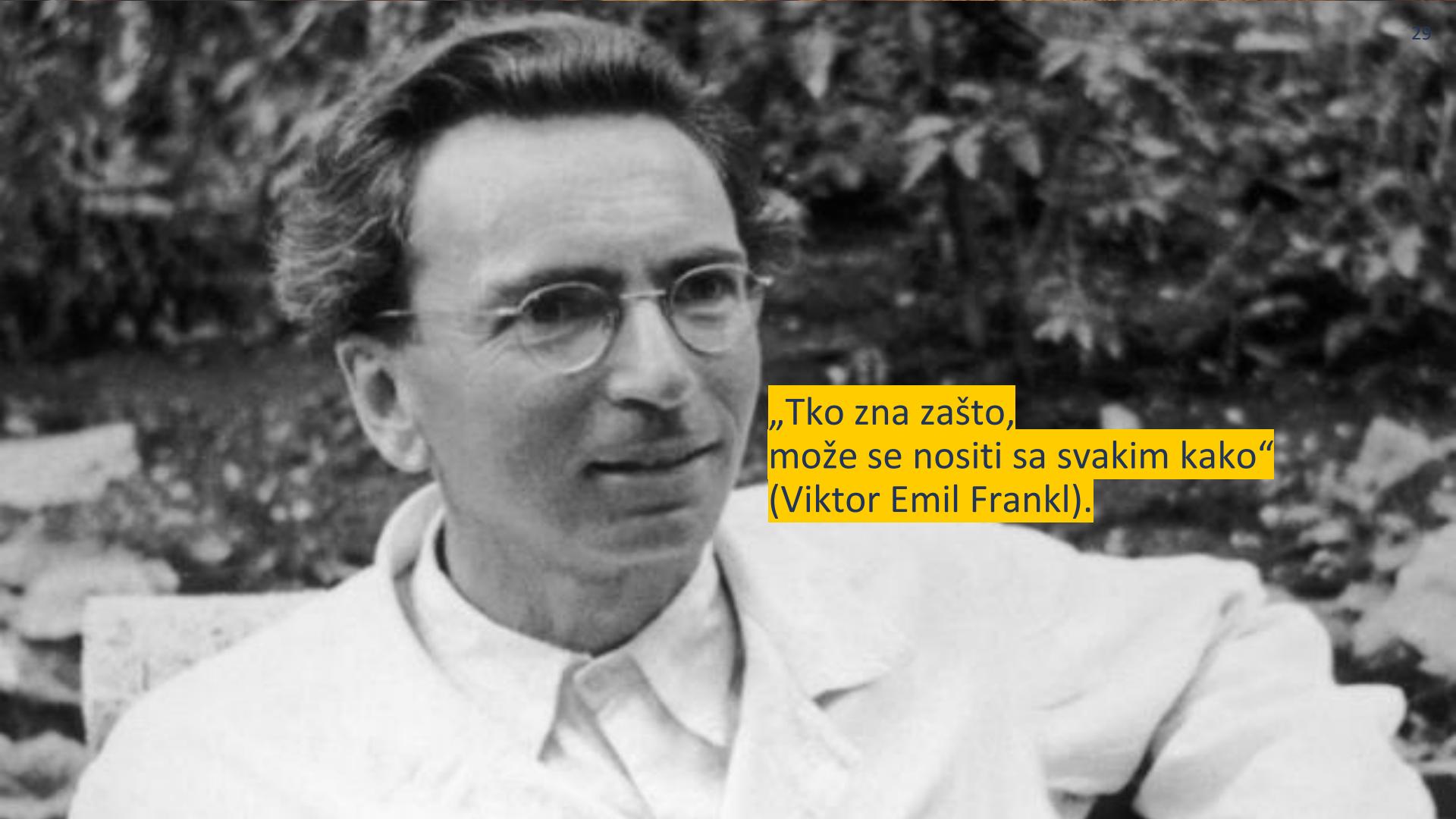

Zaključna razmatranja

- Holistička pedagogija stavlja u središte tri rezultata učenja:

Suvremena škola ne trpi ništa što dehumanizira i zatvara oči pred prirodnim i razvojnim problemima učenika – dakle, redefinira odgojno-obrazovni proces, odnosnu dinamiku i profesionalno djelovanje učitelja-ica/nastavnika-ca u čijem fokusu trebaju biti odgojna nastava i promocija psihičkog zdravlja kao podloge za unaprjeđenje pedagoške prakse i jačanje humane funkcije škole.

A black and white photograph of Viktor Emil Frankl. He is a middle-aged man with dark hair, wearing round-rimmed glasses and a light-colored suit jacket over a white shirt and tie. He is looking slightly to his left with a thoughtful expression. The background is blurred foliage.

„Tko zna zašto,
može se nositi sa svakim kako“
(Viktor Emil Frankl).

Hvala na pozornosti

petar.smontara@skole.hr